

LIETUVOS RESPUBLIKOS KRAŠTO APSAUGOS MINISTERIJA

Biudžetinė įstaiga, Totorių g. 25, LT-01121 Vilnius, tel.: +370 5 273 5673, +370 706 80 501,
el. p. kam@kam.lt, elektroninio pristatymo dėžutės adresas 188602751.
Duomenys kaupiami ir saugomi Juridinių asmenų registre, kodas 188602751

Lietuvos Respublikos Vyriausybei

2024-

Nr. 12-01-

DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖS NUTARIMO PROJEKTO

Lietuvos Respublikos krašto apsaugos ministerija teikia pagal Lietuvos Respublikos kanceliarijos Teisės grupės pastabas patikslintą Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimo „Dėl Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 346 straipsnio 1 dalies b punkto taikymo įsigyjant bepiločius orlaivius“ projektą (toliau – Nutarimo projektas).

Nutarimo projekto tikslas – vadovaujantis Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų, atliekamų gynybos ir saugumo srityje, įstatymo (toliau – Įstatymas) 1 straipsnio 5 dalies nuostatomis užtikrinti esminių valstybės saugumo interesų apsaugą priimant sprendimą, kad egzistuoja Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 346 straipsnio 1 dalies b punkte nurodytos aplinkybės, todėl Gynybos resursų agentūrai prie Krašto apsaugos ministerijos atliekant FPV bepiločių orlaivių, žvalgybinių fiksuoto sparno bepiločių orlaivių (iki 15 kg kilimo svorio) ir daugiafunkcinių *micro* klasės vertikalios kilimo bepiločių orlaivių (toliau – Dronai) pirkimus iš Lietuvos Respublikoje esančių gamintojų yra būtina netaikyti Viešųjų pirkimų, atliekamų gynybos ir saugumo srityje, įstatymo nuostatų.

Nutarimo projektu siekiama užtikrinti esminį nacionalinio saugumo interesą – apsaugoti valstybės suverenumą, teritorijos vientisumą ir demokratinę konstitucinę santvarką, taiką ir saugią aplinką valstybės raidai, todėl privalu stiprinti Lietuvos gynybinę galią. Esminiai (gyvybiniai) Lietuvos Respublikos nacionalinio saugumo interesai, kuriuos siekiama apsaugoti atliekant šiuos pirkimus, yra apibrėžti Lietuvos Respublikos Seimo 2002 m. gegužės 28 d. nutarimu patvirtintos Nacionalinio saugumo strategijos 11 punkte ir detalizuojami 31 ir 32 punktuose. Šios strategijos 11 punkte nurodoma, kad Lietuvos Respublikos nacionalinio saugumo interesai yra valstybės suverenumas, teritorijos vientisumas, taika ir saugi aplinka valstybės raidai, o tai galima apsaugoti užtikrinant kariuomenės gynybinius pajėgumus ir patikimą aprūpinimą. Nacionalinės saugumo strategijos 31 punkte nurodoma, kad Lietuvos Respublikos gynybos ramsis yra kariuomenė, todėl jos stiprinimas ir yra aukščiausias prioritetas. Be to, Lietuvos Respublikos geopolitinė situacija reikalauja, kad valstybės gynybai būtų pasirengusios ne tik nacionalinės ir NATO sąjungininkių pajėgos, bet ir privatus sektorius ir piliečiai. Nacionalinio saugumo strategijos 32.8 papunktis nurodo, kad reikia plėtoti logistikos pajėgumus, užtikrinti tiekimo grandinių saugumą bei atsparumą, o 32.9 papunktis

nurodo uždavinį stiprinti civilinio ir karinio sektoriaus bendradarbiavimą karinių inovacijų srityje. Pažymėtina, kad Valstybės gynybos taryba 2024 m. kovo 25 d. posėdyje nusprendė, kad iki 2027 m. Lietuvos kariuomenėje turi būti pasiektas operacinis bepiločių orlaivių pajėgumas.

Vadovaujantis Įstatymo 1 straipsnio 5 dalimi, sprendimą, ar egzistuoja SESV 346 (ex 296) straipsnio 1 dalies b punkte nurodytos aplinkybės ir yra būtina netaikyti šio Įstatymo nuostatų bei kokią karinę įrangą būtina įsigyti siekiant apsaugoti esminius valstybės saugumo interesus, priima Lietuvos Respublikos Vyriausybė, įvertinusi Krašto apsaugos ministerijos pagrindimą.

Perkančioji organizacija, vykdydama Lietuvos kariuomenės aprūpinimo funkciją bei skatindama bepiločių orlaivių gamybą Lietuvos teritorijoje, siekia įsigyti Dronų vadovaudamasi Įstatymo 1 straipsnio 5 dalies išimtimi, nes pirkimą atliekant Įstatymo nustatyta tvarka nebūtų įmanoma sukurti ir skatinti bepiločių orlaivių kūrimo, gamybos ir remonto pajėgumų Lietuvos valstybės teritorijoje bei sukurti sąlygas nuolat ir laiku aprūpinti Ukrainos kariuomenę karine įranga, t. y. pritaikyti priemonių siekiant užtikrinti esminius nacionalinio saugumo interesus. Dronų pajėgumų kūrimas būtent Lietuvos teritorijoje yra būtinas, nes tai leidžia užtikrinti trumpas ir patikimas tiekimo grandines, kad net ir krizės atveju naujų Dronų gamybos bei panaudotų Dronų remonto vietos nebūtų nutolusios nuo jų naudojimo vietos Lietuvoje. Jei Dronai būtų gaminami Lietuvos teritorijoje, tai sumažintų ir Lietuvos kariuomenės priklausomumą nuo išorinių veiksnių, taip pat sudarytų sąlygas užtikrinti produkcijos gamybos kontrolę ir tiekimą per trumpiausią galimą laiką be tų trukdžių, kurių galėtų kilti įrangą perkant iš užsienio valstybių. Dėl šių priežasčių net ir krizės atveju būtų galima užtikrinti esminius valstybės saugumo interesus – užtikrinti Lietuvos kariuomenės gynybinius pajėgumus, valstybės suverenumą, teritorijos vientisumą bei demokratinę santvarką.

Lietuvos teritorijoje veikianti įmonė mažintų Lietuvos Respublikos priklausomumą nuo išorinių veiksnių, taip pat sudarytų sąlygas užtikrinti produkcijos gamybos kontrolę ir tiekimą per trumpiausią galimą laiką be tų trukdžių, kurių galėtų kilti įrangą perkant iš užsienio valstybių.

Remiantis 2006 m. liepos 12 d. Europos Komisijos aiškinamuoju komunikatu dėl SESV 296 straipsnio taikymo viešiesiems pirkimams gynybos srityje Nr. KOM (2006)779, valstybės narės yra atsakingos už savo saugumo interesų nustatymą ir apsaugą, taigi, SESV 346 (ex 296) straipsnyje numatyta išimtinė teisė ir nuo Europos Sąjungos teisės leidžianti nukrypti nuostata gali būti taikoma, kai Europos Sąjungos teisės normų laikymasis gali pakenkti valstybės gyvybiniams saugumo interesams. Taip pat Europos Komisija, kaip ir Europos Sąjungos Teisingumo Teismas byloje Europos Komisija prieš Austrijos Respubliką (Nr. C-187/2016), yra pažymėjusi, kad ši išimtis gali būti aiškinama tik siaurai, nuodugniai įvertinus, ar pirkimas atitinka visas SESV 346 straipsnio taikymo sąlygas. Valstybė narė, norėdama remtis SESV 346 straipsniu, turi pateikti įrodymus, kad minėtos išimties taikymas neperžengia straipsnio taikymo ribų, ir įrodyti, kad išimties taikymas yra būtinas jos gyvybiniams interesams apsaugoti. Europos Komisijos teigimu, perkančiosios organizacijos turi įvertinti:

1. gyvybinį saugumo interesą, kurį siekiama apsaugoti;
2. ryšį tarp šio saugumo intereso ir konkretaus viešojo pirkimo sprendimo;
3. priežastis, kodėl šiuo konkrečiu atveju šiam gyvybiniam saugumo interesui apsaugoti būtina netaikyti viešojo pirkimo direktyvos.

Atsižvelgiant į Europos Komisijos nurodytus kriterijus, aptariamas perkančiosios organizacijos Dronų įsigijimas visiškai atitinka SESV 346 straipsnio 1 dalies b punkto sąlygas.

1. Gyvybinis saugumo interesas, kurį siekiama apsaugoti

Šios išimties taikymu yra siekiama apsaugoti esminį valstybės gyvybinį saugumo interesą – valstybės suverenumą, teritorijos vientisumą ir demokratinę konstitucinę santvarką, taiką ir saugią aplinką valstybės raidai, o tam privalu stiprinti Lietuvos gynybinę galią. Siekiant užtikrinti šį interesą, reikalinga sukurti bepiločių orlaivių kūrimo, gamybos ir remonto pajėgumus Lietuvos Respublikoje. Ši priemonė, užtikrinanti esminio saugumo intereso apsaugą, ne tik didintų Lietuvos kariuomenės gynybinę galią, tačiau kartu leistų saugoti ir Ukrainos gyvybinį saugumo interesą – didinti Ukrainos gynybinę galią, užtikrinant nuolatinį bepiločių orlaivių tiekimą Ukrainos kariuomenei, kuri yra būtina valstybės suverenitetui, teritoriniam vientisumui ir demokratinėi santvarkai apsaugoti nuo priešiško užsienio valstybių. Vadovaujantis Europos Sąjungos Teisingumo Teismo praktikoje (Europos Komisija prieš Austrijos Respubliką (Nr. C-187/2016) pateiktais išaiškinimais, kiekviena valstybė narė yra išimtinai atsakinga už savo nacionalinį saugumą ir tik jai palikta teisė apsibrėžti, ką ji laikys esminiais saugumo interesais, kurie nebūtinai turi būti vienodi Europos mastu ir gali skirtis dėl, pavyzdžiui, geografinių ar istorinių priežasčių. Būtent valstybėms narėms suteikta laisvė savo nuožiūra spręsti, kaip apsaugoti savo esminius saugumo interesus. Pačios valstybės narės turi apibrėžti savo gyvybinius interesus ir nustatyti pareigą juos saugoti.

Rusijos veiksmai Ukrainoje kelia tiesioginę grėsmę regionui ir Lietuvos saugumui, įvykiai Ukrainoje skatina ypatingai stiprinti valstybės gynybinius pajėgumus. Labiau nei bet kada iki šiol akivaizdu, kad Rusija ir jos apsisprendimas naudoti karinę jėgą yra didžiausia grėsmė ir Lietuvos nacionaliniam saugumui. Esamoje geopolitinėje situacijoje Rusija dėl išaugusio agresyvaus veikimo, nukreipto prieš Europos saugumo sistemos išsaugojimą, yra pagrindinis grėsmės šaltinis Baltijos valstybėms. Bepiločių orlaivių technologijos iš esmės pakeitė karo veiksmų strategiją ir taktiką, bepiločiai orlaiviai svarbūs Ukrainos pajėgumų arsenale ir yra veiksmingi vykdant žvalgybą bei naikinant priešininką. Rusijos ir Ukrainos konfliktas parodė, kad bepiločiai orlaiviai užima labai svarbią vietą konvencinėje karyboje ir yra plačiai taikomi: atlieka smūgius prieš strateginiams objektams ir tarnauja valdant padalinio mūšio veiksmus realiu laiku. Bepiločiai orlaiviai tapo integralia kariavimo priemonių dalimi, todėl, norint neatsilikti nuo naujausių ir efektyvių karinių technologijų ir nepasmerkti savęs pralaimėti technologiškai stipresniam priešui, reikia plėtoti šios srities pajėgumą. Modernėjant karinėms technologijoms, atsirado poreikis tobulinti ir pačius įrenginius, kad jie atitiktų naujausias karybos tendencijas. Ukrainos pavyzdys parodė, kad, prasidėjus karui, svarbu užtikrinti patikimą tiekimą grandinė.

Sukūrus patikimą Lietuvos Respublikos teritorijoje esantį bepiločių orlaivių gamybos bei remonto pajėgumą, kuris nuolat ir be trikdžių galėtų tiekti įrangą Lietuvos kariuomenei bei Šaulių sąjungai net ir krizės atveju, būtų galima Lietuvoje pagamintą įrangą patikimai tiekti ir Ukrainos kariuomenei kare su Rusijos Federacija. Krašto apsaugos ministerijos teikiama parama ne tik padeda Ukrainos kariuomenei, bet tarnauja ir esminiams Lietuvos saugumo interesams, siekiant sumažinti Rusijos karinę grėsmę Lietuvai. Papildomai pažymėtina ir tai, kad, kuriant ir skatinant Dronų gamybos

pramonę Lietuvoje ir esant galimybei šiuos Dronus išbandyti Ukrainoje realiomis karo sąlygomis, Lietuvos gynybos pramonės įmonės įgytų išskirtinę galimybę nuolat gauti informaciją apie realų Dronų veikimą, jų trūkumus ir operatyviai juos tobulinti; tai sudaro unikalias sąlygas Lietuvoje kurti itin kokybiškus ir naujausias karo technologijas ir tendencijas atitinkančius Dronus, o tai didintų ne tik Lietuvos Respublikos, bet ir visos Europos Sąjungos rytinės sienos saugumą, veiktų kaip atgrasantis veiksnys priešiškomis valstybėms kėsintis į Europos Sąjungos valstybes.

Be kita ko, Lietuvos karinė parama Ukrainos kariuomenei taip pat yra itin vertinama mūsų svarbiausių sąjungininkų – Jungtinių Amerikos Valstijų, Vokietijos bei Jungtinės Karalystės. Lietuva dalyvauja Jungtinių Amerikos Valstijų vadovaujamoje Ukrainos rėmėjų koalicijoje („Ramšteino“ formatas), kuriai priklauso per 50 šalių, o šalys, priklausančios šiai koalicijai, teikia ir įsipareigojo teikti karinę paramą Ukrainos kariuomenei tol, kol reikės.

2. Ryšys tarp šio saugumo intereso ir konkretaus viešojo pirkimo sprendimo

Visi šie uždaviniai reikalauja kurti bepiločių orlaivių pajėgumus Lietuvos teritorijoje, o perkančiosios organizacijos ketinami įsigyti Dronai visiškai atitinka tiek Lietuvos kariuomenės, tiek ir Ukrainos kariuomenės tokiai įrangai keliamus techninius reikalavimus. Lietuvoje pagamintų ar galutinai iš komponentų surinktų Dronų įsigijimas skatins tolesnę šios karinės įrangos gamybą, trumpos tiekimo grandinės leis užtikrinti, kad tiekimas būtų patikimas ir efektyvus net ir karo ar nepaprastosios padėties atveju. Perkančioji organizacija, pasirengdama pirkimui, įvertins Lietuvoje veikiančias įmones, gebančias gaminti ar iš komponentų surinkti Lietuvos ir Ukrainos poreikius atitinkančius Dronus, ir pakvies juos teikti pasiūlymus. Taigi, siekiant skatinti Dronų gamybą Lietuvoje, privaloma pirkti tik Lietuvos teritorijoje esančių įmonių gaminamus ar surenkamus dronus. Lietuvos teritorijoje veikianti įmonė mažintų Lietuvos Respublikos priklausomumą nuo išorinių veiksnių, taip pat sudarytų sąlygas užtikrinti produkcijos gamybos kontrolę ir tiekimą per trumpiausią galimą laiką be tų trukdžių, kurių galėtų kilti įrangą perkant iš užsienio valstybių. Be to, skiriant dalį produkcijos paramai Ukrainai bus galima užtikrinti nuolatinį ir didesnius užsakymus, dar labiau skatinančius bepiločių orlaivių pajėgumų vystymą.

3. Priežastys, kodėl šiuo konkrečiu atveju šiam gyvybiniam saugumo interesui apsaugoti būtina netaikyti viešojo pirkimo direktyvos

Perkančioji organizacija, norėdama apsaugoti įvardytus esminius nacionalinio saugumo interesus bei įvykdyti Nacionalinio saugumo strategijoje bei Valstybės gynimo tarybos nurodytus uždavinius, negali pirkimo atlikti pagal Įstatymo nuostatas. Atlikus visų Įstatyme nurodytų pirkimo būdų analizę, matyti, kad, perkant bet kuriuo iš šiuo atveju galimų Įstatyme numatytų pirkimo būdų, būtų privaloma skelbti konkursą, kuriame dalyvautų daugelis tiekėjų, įskaitant ir tiekėjus iš užsienio. Jokios supaprastintos procedūros, nurodytos Įstatymo 19 straipsnyje, arba išimtys, nurodytos Įstatymo 3 straipsnyje, negali būti pritaikytos, nes neatitinka Įstatyme išvardytų sąlygų. Jei tektų vadovautis Įstatymo nuostatomis, nesant sąlygų pritaikyti nė vienos iš Įstatymo 3 straipsnio išimčių ar Įstatymo 19 straipsnyje nurodytų supaprastintų procedūrų (pavyzdžiui, neskelbiamų derybų), Perkančioji organizacija būtų priversta skelbti konkursą. Vykdamas konkursą, Įstatymas nenumato galimybės

eliminuoti užsienyje veikiančius gamintojus, todėl pagal šiame pagrindime nurodytus motyvus nustatius ribojimą teikti pasiūlymą tiekėjams ar gamintojams iš užsienio būtų pažeidžiami Įstatymo 6 straipsnyje numatyti lygiateisiškumo ir nediskriminavimo principai, o tokios pirkimo sąlygos neteisėtos. Vykdamas pirkimą pagal Įstatymo nuostatas konkurso būdu, galimai būtų atrinktas užsienio tiekėjas, pateikęs ekonomiškai naudingesnį pasiūlymą, tačiau nebūtų apsaugoti šiame pagrindime įvardyti esminiai nacionalinio saugumo interesai ir uždaviniai. Taigi, vienintelis būdas apsaugoti šiuos nacionalinio saugumo interesus yra taikyti Įstatymo 1 straipsnio 5 dalyje nurodytą išimtį, kai perkančioji organizacija, identifikavusi potencialius Dronų tiekėjus Lietuvoje, galinčius pagaminti ar surinkti ir parduoti Dronus ir tinkamai įvykdyti sutartinius įsipareigojimus, juos pakvies dalyvauti derybose. Lietuvos įmonėms, iš kurių bus įsigijami Dronai, keliama pagrindiniai reikalavimai – kad Dronų valdymo programinė įranga būtų programuota Lietuvoje, o Dronų surinktiems duomenims kaupti ir perduoti reikalinga debesijos paslaugų infrastruktūra būtų tik NATO ir (ar) ES valstybėse, taip pat kad įmonės galėtų per nustatytą trumpą laiką pateikti nustatytą Dronų kiekį. Atsižvelgiant į susiklosčiusią situaciją rinkoje, suprantama, kad šiuo metu Dronų neesminiai komponentai gali būti pagaminti ir trečiojoje valstybėje (pvz., Kinijoje). Tačiau šiais įsigijimais siekiama, kad Lietuvos įmonės pradėtų kurti arba stiprinti savo pajėgumus taip, kad ateityje būtų galima atsisakyti nepatikimų gamintojų komponentų. Šiuo metu numatoma įsigyti Dronų ir Lietuvos kariuomenės, ir Lietuvos šaulių sąjungos reikmėms, ir paramai Ukrainai. Numatoma, kad bendra įsigijimų vertė bus iki 15 mln. Eur. Gali būti pasirinkta ne po vieną, o po kelis kiekvieno įsigijamo Dronų tipo tiekėjus, taip siekiant kuo labiau skatinti rinką.

Papildomai reikia pažymėti, kad toks pirkimas atitinka ir formaliuosius SESV 346 straipsnyje nurodytus kriterijus. Šiuo pirkimu siekiama įsigyti įrangą yra įtraukta į Bendrąjį karinės įrangos sąrašą, patvirtintą Lietuvos Respublikos krašto apsaugos ministro 2009 m. gruodžio 29 d. įsakymu Nr. V-1216 „Dėl Bendrojo karinės įrangos sąrašo patvirtinimo“, t. y. pirkimo objektas yra priskirtinas karinei įrangai (ML10 punkto c papunktis). Taip pat pažymėtina, kad įsigytos prekės bus naudojamos krašto apsaugos sistemos institucijų arba Ukrainos kariuomenės (būtų tiekiamos kaip parama Ukrainai) išimtinai karinėms reikmėms, todėl pirkimas neturės įtakos ne karinės paskirties prekių Europos Sąjungos bendrajai rinkai.

Apibendrinama tai, kas išdėstyta, Krašto apsaugos ministerija, įvertinusi pirkimo objekto specifiką, viešųjų pirkimų gynybos srityje reglamentavimą nacionaliniu ir Europos Sąjungos teisės lygiu, reiškia įsitikinimą, kad tik pagal Įstatymo 1 straipsnio 5 dalyje ir SESV 346 straipsnio 1 dalies b punkte nurodytą išimtį įsigyjant Dronus, netaikant Įstatymo reikalavimų bus sukurti bepiločių orlaivių kūrimo, gamybos ir remonto pajėgumai Lietuvos Respublikoje ir bus apsaugoti esminiai nacionalinio saugumo interesai – valstybės suverenumas, teritorijos vientisumas ir demokratinė konstitucinė santvarka, taika ir saugi aplinka valstybės raidai bei Lietuvos gynybinės galios užtikrinimas.

Nutarimo projektui papildomų lėšų nereikės. Priėmus Nutarimo projektą neigiamų pasekmių nenumatoma.

Vadovaujantis Numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo metodikos, patvirtintos Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003 m. vasario 26 d. nutarimu Nr. 276 „Dėl Numatomo teisinio

reguliavimo poveikio vertinimo metodikos patvirtinimo“, 4 punktu, numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimas nebus atliekamas.

Nutarimo projektu įgyvendinama Aštuonioliktosios Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos, kuriai pritarta Lietuvos Respublikos Seimo 2020 m. gruodžio 11 d. nutarimu Nr. XIV-72, 240.5 papunktyje nurodyta iniciatyva – skatinti gynybos inovacijas ir tiriamąją veiklą, didinti paramą Lietuvos gynybos pramonei ir tyrimams, skatinti Lietuvos gynybos pramonės įmones įsitraukti į vykdomus nacionalinius ir tarptautinius pirkimus.

Nutarimo projektu neperkeliami ir neįgyvendinami Europos Sąjungos teisės aktai, tačiau numatomas reguliavimas taikant SESV 346 straipsnyje įtvirtintą išimtį.

Nutarimo projektas paskelbtas Lietuvos Respublikos Seimo kanceliarijos teisės aktų informacinėje sistemoje.

Nutarimo projektas yra suderintas su Lietuvos Respublikos ekonomikos ir inovacijų ministerija, Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministerija, Lietuvos Respublikos teisingumo ministerija ir Lietuvos Respublikos konkurencijos taryba.

Nutarimo projektą parengė Krašto apsaugos ministerijos Teisės departamento (direktorė Judita Nagienė, tel. (8 5) 273 5545, el. p. judita.nagiene@kam.lt) Teisės taikymo ir atstovavimo skyriaus (vedėjas Sergejus Montvila, tel. (8 5) 273 5676, el. p. sergejus.montvila@kam.lt) patarėjas Henrikas Valentukevičius, tel. (8 5) 265 7547, el. p. henrikas.valentukevicius@kam.lt.

PRIDEDAMA. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimo „Dėl Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 346 straipsnio 1 dalies b punkto taikymo įsigyjant bepiločius orlaivius“ projektas, 1 lapas.

Krašto apsaugos ministras

Laurynas Kasčiūnas

Henrikas Valentukevičius, tel. +370 640 08 247, el. p. henrikas.valentukevicius@kam.lt